

TALOUSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 4/1998 vp

Hallituksen esitys laiksi sähkömarkkinalain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 24 päivänä marraskuuta 1997 lähettänyt talousvaliokunnan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen 227/1997 vp laiksi sähkömarkkinalain muuttamisesta.

Lakialoite

Valiokunta on käsitellyt esityksen yhteydessä eduskunnan 3 päivänä syyskuuta 1997 valiokuntaan lähettämän lakialoitteen 70/1997 vp (Päivi Räsänen /skl) laiksi sähkömarkkinalain 10 §:n muuttamisesta.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- teollisuusneuvos Arto Lepistö, ylitarkastaja Markku Kuusio ja ylitarkastaja Petteri Kuuva, kauppa- ja teollisuusministeriö
- johtaja Arto Rajala, sähkömarkkinakeskus
- apulaisjohtaja Juhani Jokinen, Kilpailuvirasto
- ylitarkastaja Marjatta Turunen, kuluttaja-asiamiehen toimisto
- professori, tutkimusjohtaja Mikko Kara, VTT Energia
- toimitusjohtaja Juha Naukkarinen, Sähköenergialiitto SENER

- toimitusjohtaja Ilmari Peltola, Energia-alan Keskusliitto Finergy
- varatoimitusjohtaja Juha Kekkonen, Suomen Kantaverkko Oy
- toimitusjohtaja Jaakko Tuomisto, Suomen Voimatase Oy
- osastonjohtaja Heikki Haavisto, Imatran Voima Oy
- suunnittelupäällikkö Arto Tuominen, PVO-Yhtiöt
- kehitysyksikön johtaja Osmo Rännäri, Helsingin Energia
- sähköliiketoiminnan johtaja Erkki Ala-Risku, Espoon Sähkö Oy
- toimitusjohtaja Kari Rämö, Kouvolan Seudun Sähkö Oy
- johtaja Pekka Partanen, Kainuun Sähkö Oy
- osastopäällikkö Risto Kosunen, Etelä-Savon Energia Oy
- energiapoliittinen asiamies Jouni Punnonen, Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto
- johtaja Rauno Vanhanen, Suomen Yrittäjät
- varapuheenjohtaja Esa Holttinen, Suomen Tuulivoimayhdistys
- hallituksen jäsen Aarne Koutaniemi, Dodo — Tulevaisuuden elävä luonto ry.

HALLITUKSEN ESITYS JA LAKIALOITE

Hallituksen esitys

Sähkömarkkinalakia ehdotetaan täydennettäväksi sähkötaseiden hallintaa ja selvitystä koskevilla säännöksillä.

Tasehallinnalla tarkoitetaan niitä tehtäviä, joilla pidetään yllä sähkön tuotannon ja kulutuksen välistä tasapainoa. Taseselvitys on kunkin tunnin aikana toteutuneiden sähkökauppojen

selvittämistä, jonka tuloksena saadaan sähkömarkkinoiden osapuolten sähkötase ja tasepoikkeama.

Valtakunnallisella tasevastuulla tarkoitetaan vastuuta koko maan sähkön tuotannon ja käytön tasapainon ylläpidosta kunkin tunnin aikana sekä vastuuta valtakunnallisesta taseselvityksestä. Kukin sähkömarkkinoiden osapuoli on vastuussa omasta sähkötaseestaan eli vastaa oman sähkön hankintansa sekä sähkön käyttönsä ja toimitustensa välisestä tasapainosta kunkin tunnin sisällä.

Voimassa olevan lain mukaan sähkömarkkinaviranomainen määrää sähköverkkoluvassa yhden tai useamman keskeisen kantaverkonhaltijan vastaamaan siitä, että sähkön tuotanto- ja siirtojärjestelmää ylläpidetään ja käytetään teknisesti tarkoituksenmukaisella tavalla.

Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että viranomainen määrää yhden järjestelmävastuussa olevan kantaverkonhaltijan vastaamaan maamme sähköjärjestelmän teknisestä toimivuudesta ja käyttövarmuudesta sekä huolehtimaan valtakunnalliseen tasevastuuseen kuuluvista tehtävistä tarkoituksenmukaisella ja sähkö-

markkinoiden osapuolten kannalta tasapuolisella ja syrjimättömällä tavalla.

Jakeluverkon taseselvityksessä ja -laskennassa myyjien sähköenergiat lasketaan pienkäyttäjien osalta perusteena asiakasryhmäkohtaiset tyyppikuormituskäyrät ja -mittaukset. Samalla sähkönhankinnan kilpailuttamisen edellytyksenä nykyisin oleva vaatimus tunneittain rekisteröivästä mittarista poistetaan pienkäyttäjältä. Pienkäyttäjien kuluttama sähköenergia mitataan käyttämällä olemassa olevia mittareita, jotka rekisteröivät energian kulutuksen yhteen tai useampaan aikavyöhykkeeseen.

Lakialoite

Lain mukaan verkonhaltijan on kohtuullista korvausta vastaan myytävä sähkön siirtopalveluja niitä tarvitseville verkkonsa siirtokyvyn rajoissa.

Lakialoitteessa säännöstä ehdotetaan täydennettäväksi siten, että ministeriö määrittäisi siirtokustannusten perusteella kohtuullisen korvaustason ylärajan. Ministeriö voisi harkintansa mukaan ottaa määrittelyssä huomioon alueellisten olosuhteiden aiheuttamat erot.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Valiokunta pitää lakiehdotusta tarkoituksenmukaisena ja puoltaa sen hyväksymistä.

Tyyppikuormituskäyrämenettelyllä annetaan pienkuluttajille mahdollisuus kilpailuttaa sähköntoimittajia. Tyyppikuormituskäyrämenettely on toistaiseksi ainoa realistinen mahdollisuus pienkuluttajille käyttää hyväkseen vapaiden sähkömarkkinoiden mahdollisia hyötyjä. Taseselvityksessä käytetään asiakasryhmäkohtaisia kuormituskäyriä laskettaessa eri sähkönmyyjien toimittamaa sähköä kunakin tuntina jakeluverkon alueella. Pienkäyttäjien kuluttama sähkö mitataan edelleen olemassa olevilla mittareilla.

Valiokunta pitää tärkeänä, että kauppa- ja teollisuusministeriö ja sähkömarkkinakeskus valvovat ja seuraavat tyyppikuormituskäyrämenettelyn toimivuutta. Siirtohintojen määrittely

jää lain mukaan kunkin verkonhaltijan tehtäväksi, kuitenkin niin, että hintojen on oltava kohtuulliset. Sähkömarkkinakeskus ja Kilpailuvirasto valvovat hintojen kohtuullisuutta. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan sähkön myyntihinnat ovat alueellisesti tasaantuneet. Kuluttajien ja teollisuuden hintojen suhteellinen ero on myös kaventunut. Erot eri jakeluyhtiöiden hintojen välillä sen sijaan ovat yhä suuret.

Valiokunnan mielestä on erityisesti valvottava, että selvitetään, täyttävätkö yhtiöiden siirtohinnat lakisääteisen kohtuullisuusvaatimuksen siten kuin talousvaliokunnan mietinnössä 56/1994 vp esitetään.

Sähkömarkkinakeskus selvittää parhaillaan kohtuullisen siirtohinnoittelun periaatteita. Valiokunta kiirehtii jo pitkään vireillä olleen selvityksen valmistumista.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan sähkömarkkinakeskuksen resurssit eivät ole olleet tehtävien edellyttämällä tasolla. Viime aikoina tilannetta on kuitenkin korjattu. Sähkömarkkinakeskuksen tulee tehostaa toimintaansa, jotta se voi täyttää tehtävänsä sähkömarkkinoiden valvojana ja niiden toimivuuden edistäjänä.

Sähkömarkkinalain hyväksymisen yhteydessä (TaVM 56/1994 vp) eduskunta edellytti, että hallitus antaa ensi tilassa esityksen sähkömarkkinalain täydentämisestä pakottavilla, kuluttajansuojan kannalta keskeisillä vähimmäissäännöksillä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan kauppa- ja teollisuusministeriössä on valmisteilla eduskunnan edellyttämä sähkömarkkinalain muutosehdotus, jossa säädetään kuluttajansuojasta sähkömarkkinoilla. Sähkömarkkinalakiin on tarkoitus lisätä keskeiset sähkömarkkinoiden kuluttajansuojaa koskevat säännökset. Valiokunta pitää tärkeänä, että säännösten valmisteluun kohdennetaan riittävät voimavarat, jotta esitys on annettavissa eduskunnalle mahdollisimman pikaisesti. Talousvaliokunta yhtyy hallituksen esityksen perusteluihin ja katsoo, että sähkömarkkinoiden kehitys edellyttää, että valtakunnallinen tasevastuu säädetään yhden kantaverkon haltijan tehtäväksi. Tasevastuusta tulee nyt pohjoismaisittain yhteensopiva, ja markkinoiden toimivuutta edistää myös yksinkertaisten mutta tasapuolisten pelisääntöjen saaminen sähkömarkkinoille.

Yksityiskohtaiset perustelut

Hallituksen esitys

Hallituksen esityksen perustelujen mukaan laki oli tarkoitettu tulemaan voimaan 1.6.1998. Valiokunnalle on esitetty, että sähkömarkkinoiden osapuolilla ei ole riittävää valmiutta ehdotetun järjestelmän käyttöönottoon tarkoitettuna voimaantuloaikana. Tietojenkäsittelyjärjestelmien kuntoon saattaminen vie saatujen selvitysten mukaan enemmän aikaa.

Kauppa- ja teollisuusministeriö on ehdottanut valiokunnalle osapuolten kanssa neuvoteltuaan, että laki tulisi voimaan 1.9.1998. Tyypikuormituskäyräjärjestelmä on tarkoitus ottaa käyttöön

portaittain asetuksella tarkemmin määritellyllä tavalla siten, että kaikki pienkuluttajat tulisivat kilpailun piiriin 1.11.1998. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tarkoituksena on asetuksella porrastaa tyypikuormituskäyrän käyttöönotto siten, että 1.9.1998 sen piiriin tulisivat kaikki kotitaloudet sähkölämmittäjät mukaan lukien ja 1.11.1998 mennessä muut pienkuluttajat.

Järjestelmävastuuseen määrätyn kantaverkonhaltijan tulisi järjestää valtakunnallinen tasevastuu viimeistään 1.1.1999. Siihen saakka valtakunnallinen tasevastuu voitaisiin hoitaa sähkömarkkinakeskuksen hyväksymällä tavalla.

Valiokunta pitää esitystä perusteltuna, jonka vuoksi se on täydentänyt lakiehdotuksen voimaantulosäännöstä edellä mainitulla tavalla.

Lakialoite

Valiokunta katsoo, että hintojen kohtuullisuus taataan aloitteessa esitettyä sääntelyä paremmin kilpailulla ja hinnoittelun läpinäkyvyydellä ja ehdottaa aloitetta hylättäväksi.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella talousvaliokunta kunoittavasti ehdottaa,

että hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus hyväksytään sellaisenaan paitsi voimaantulosäännös muutettuna (Valiokunnan muutosehdotus) ja

että lakialoitteeseen sisältyvä lakiehdotus hylätään.

Valiokunnan muutosehdotus

Voimaantulosäännös

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Järjestelmävastuuseen määrätyn kantaverkonhaltijan tulee järjestää valtakunnallinen tasevastuu tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten mukaisesti viimeistään 1 päivänä tammikuuta 1999. Siihen saakka kantaverkonhaltija voi hoitaa valtakunnallisen tasevastuun sähkömarkkinaviranomaisen hyväksymällä tavalla. (Uusi)

Edellä 16 c §:n 2 momentissa tarkoitettu tyyppikuormituskäyräjärjestelmä otetaan käyttöön portaittain siten kuin asetuksella säädetään kui-

tenkin viimeistään 1 päivänä marraskuuta 1998.
(Uusi)

Helsingissä 13 päivänä maaliskuuta 1998

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Tuulikki Hämäläinen /sd
vpj. Seppo Kääriäinen /kesk
jäs. Arto Bryggare /sd
Mikko Immonen /vas
Martti Korhonen /vas
Riitta Korhonen /kok
Pekka Kuosmanen /kok
Leena Luhtanen /sd

Erkki Partanen /sd
Vuokko Rehn /kesk
Ola Rosendahl /r
Juhani Sjöblom /kok
Sakari Smeds /skl
Janne Viitamies /sd
vjäs. Matti Ryhänen /kesk.